

ըլ կատարել իրանց բարձր իշխանաւորի
կարգադրութիւնները, թագյնում կամ ան-
տես են անում նոյն այդ կարգադրու-
թիւնները, լռում են, երբ իշխանութիւնն
էլ իր կողմից երես է տալիս որ և է քա-
հանային կամ վարդապետին՝ հակառակ
առաջնորդի իրաւունքներին, մնում են ի-
րանց պաշտօնի մէջ, և այդպիսով առաջ է
գալիս մի խաօս, որի մէջ խեղփառմ են
զիացիպինայի վերջին ծիւերն անգամ...

Մի այդպիսի չնացած, կավմալուծզող
հիմնարկութիւն, ինչպէս է հօգեսորակա-
նութիւնը, կրկնում ենք, գոյութիւն չէ կա-
րող ունենալ առանց դիսցիպլինայի: Եթէ
մեր հօգեսոր հայրերը շատ խրթին բաներ
հասկանալու ընդունակութիւն չունեն, գո-
նէ այդ հասկանան և գործադրեն՝ հենց
իրանց դասակարգացին շահերի տեսա-
կետից:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

O P E 6 0

ΑΛΦΙ
ηανισηωηή 4

Ֆրանսիական՝ նշանաւոր վիստագրողը իր պարտքն է համարում՝ ընդհատել վիպագրական աշխատանքները, և խառնվել ընթացիկ, առօրմայ մի հարցի մէջ, այն ել այնպիսի հարցի, որից ապականութեան հոտ է փչում։ Դա առաջն դէպքը չէ. կմիլ Զօլա, իր զգայուն և տապարվող գրական բնաւորութեան չնորդիւ, ամեն անդամ, երբ Պարիզում կամ Եւրոպայում հրապարակ է դալիս որ և է քաղաքական, գրական, կամ հասարակական խնդիր, որ և է աղէտ, շատ անդամ նոյն խոկ որ և է «մեծ սկանդալ», որ յուզում է վիստարաբոք Փրանսիացիներին, խոկոյն հրապարակ է դալիս Պարիզի լրագիրներից մէկի մէջ՝ յայտնելու իր կարծիքը, իր բողոքը կամ համակրութիւնը։ Նա դրանով վաստակում է շատ թշնամիներ. «գրական պատերը» վրգով վում են, և գուցէ այդ է այն սատճառներից մէկը, որ Փրանսիական ակադէմիայի «ամսահանելու» անկարելի են համարում իրանց շարքերի մէջ ընդունել իրանց ազգի ամենամեծ գրողներից մէկին. — բայց և այնպէս այդ թշնամութիւնը չէ յուսահատեցնում, չէ ընկճում այդ ուժեղ, համարձակ զինուորին, և նա շարունակում է իր ձայնը հնչեցնել ամեն տեղ, ամեն դէպքում...

կէնի և ՏուրնըՓօրի անունները, բայց նրա բու-
լոր գրածներից երեսում է, որ կամ այդ ճանա-
պարհորդների գրուածները ինքը չէ կարդացել և
խօսում է առանց իր գործածած աղբեկրին ծա-
նօթ լինելու և կամ եթէ կարդացել է, ուրեմն
վլամամբ խեղաթխւրել է նրանց միաբը։ Շարդէ-
նի մասին նա գրում է. «Նշանաւոր ճանապար-
հորդ Շարդէն, որ թիվլիս այցելեց 1671-ին, այս-
տեղ գտնում է 12 միսիօնէր-կապուցին, որն ազ-
այդ թիվց 30 տարի առաջ Հռոմից էին եկել։
Նրանք վեաղվում էին բժշկականութեամբ և հաս-
տատեցին մի գպրոց, որ սակայն շատ աղքատ էր
աշակերտների կողմից։ Անդամն միայն։

Այժմ տեսնենք թէ ինչ է ասում ինքը Նար-
դէն, որ իրօք նշանաւոր ճանապարհորդ էր, այդ
մի և նոյն կապուցինների մասին: «Չը նայելով ի-
րանց մատուցած բժշկական օգնութեան և ի-
րանց խորամնուկ միջոցներին (artifices) և քաղցր
վարժունքներին, այս միսիօնէրները՝ այսու ամենայ-
նիւ, զ գ ա լ ի առաջ ադիմութիւն չեն ա-
նում վրացինների մտքի վրա. այս ժողո-
վուրդը (Վրացիք) ոչ թէ միայն ... շատ քիչ է
մտածում կրթվելու մասին, այլ նաև այնքան յա-
մառ է, որ կարծում է թէ պաս պահելը՝ այն
ձեռի, ինչպէս ինքն էր պահում, քրիստոնէական
կրօնի գլուխաւոր մասն է, ուստի չէ հաւատում
թէ կապուցինները քրիստոնեայ լինեն, որովհետեւ
իմացել են թէ նորոաւտում, եռանո նման ասս

լսացաւ և ու թէ Երբովայուս ըրաց սասան պատ
չեն պահում։ Այս անհաւատավիլ յամառութիւնը
ստիպում է միսիօնէրներին, որ իրանք էլ վրա-
ցիների նման պատ պահենն... և վարվեն հին տօ-
մարի համաձայն...»։ Միսիօնէրները այս արտա-
քին ձեւերի կողմէց այնքան զիջում են արել, որ
Շարդէնի խօսքով «նրանք արտաքուստ վրացի
քը թիւտ ոնեաներից» չեն զանազան վում։ Սա-

თა, ხილავეს, ნერიობაკანი ყდინენები უწმა-
კასილანჩნერებიց მცელ კარხლი է համա-
պատեղ գրողը չէ կարված կենդանին առօ-
պ կեանքից: Նա սէտք է արձագանք տայ
կեանքի յարուցած խնդիրներին, եթէ չէ
ում համարվել քարացած կամ կեանքից կտըր-
ի: Խօսքի և մամուլի ազատութիւնը, ի հար-
իր կողմից աւելի էլ նախատում է այդ երե-
խն: Նոյն պատարեր վերաբերմունքը ունեն
առ ռուս գրողներ: Հենց նորմերս ծերունի
և մտածող կոմս Տօլստօյ ուժգին բողոք
աձրացրեց, երբ տեղի ունեցան աղամուգաւոր-
ի երեխաններին խլելու ամօթալի դէքբերը:
Ի ո՞նեցաւ սովոր Ուստաստանում, Տօլստօյ թո-
ամեն ինչ և գնաց սովեալներին օդնելու: «Հա
վեց խօսքը՝ նոյնը: Վերջապէս նորմերս, երբ
էր կարդացվեց՝ եղբայր ական օդնու-
ւն ցոյց տալու թշուառ թիւբքահայերին՝ շա-
ր ռուս գրողներից անսարբեր չը մնացին և
առաջնոր տուեցին... »

սկ հայկական աշխարհում,—բոլորու հակառակը: Մեր գրողների մեծ մասը, գրւորապէս հին գրողները, կարծէք կեանդից վաճ, աղջի առօրեայ ցաւերի հետ ոչինչ չ չունեցող մարդիկ լինեն, և ոչ թէ ժողովական վշտերին արձագանք տաղ գործ օններ: Դեռ քանի օր առաջ մենք մատնանիշ արեցինք թատերագրող Գաբրիէլ Սունդուկեանցի վրա, ելով անտեղի նրա մի նոր թատրոնական նարկութիւնը՝ ներկայ ժամանակում: Ուշատերին և ուրիշ շատ դէքքեր կարող ենք լզ: Տեղի ունեցաւ վերջին սովոր թիւրքաց Հայունում, և մեր գրողներից շատերը ձայն չը ձբացրին, տեղի ունեցաւ խօլերա, — ոյն լը թիւնը նրանց կողմէց: Այժմ թիւրքաց Հայունը, իրեն մարմնացած թշուառութիւն, ու մի մեր առաջնական աշխարհում առաջ գործ կատարութիւնը:

մի վիրաւոր դիմակ դրած է մեր առաջ.
ինչ են անում մեր ծերունի, անուն հա-
գրողները: Համարեա ոչինչ: Մենք չը լսե-
ց «Լեռնի վատի» հեղինակի՝ Միքատ հանագի-
այնը. մենք չը տեսանք այդ առիթով որ և
որ հրապարակ եկած՝ «Ոչպօի», առեղծո-
Գարբիել Սունդուկեանցին. չը լսեցինք վի-
ան Պերճ Պուշկեանցի խօսքը: Մեր ծերունի
հներից համեմատաբար զգայուն զանալոց
արոս Աղայեանց, բայց նա էլ սկսածը վեր-
եց՝ իր անուան անվայել մի պաշտպանու-
մբ՝ զրական ապականութեան, որից յետոյ
սցաւ և լուց... Ուր են ձին զրողներից՝ Ա-
անդր Երիցեան, որ գիտէ ոգեսրըն միայն
ժամանակ, երբ հարկաւոր է հայնոյն «Ար-
» կամ պրօֆէսօր Սօլօմոն Եղիազարեանց,
ձայնը Ռուսաստանի խորքերից լավում է
նոյնպիսի յարձակումների դէսքըսմ, կամ
ոգ Բարխուսդարեանց և զրանց ժամանակա-
նուկերակից գրողները: Արդեօք լուսնի վրա
պլատում...
ամ որ և է «ես», կամ անտեղի, անխորհուրդ

այդ կերպարանափոխութիւնն էլ չէ աջող- ցայց է
և՝ «Նրանց մօտ յաճախում են միայն հինգ թէպէտ
վեց մարդ և այն էլ այնպիսիները, որոնց կութիւն
վախօնէքները փող են շահնշանում: Նրանք մի
ոց են հիմնել, բայց միայն եօթը, ութը
առ տղայք են դալլա, այն էլ ոչ այնպան
վելու, որպան նրանց մօտ կերպկրպելու հա-
յնչափս այդ խոստովանում են նոյն խակ
բարի հայրերը *»:

կային մեր ճանապարհորդը զրանով չէ բա-
ստանում: Սիսիօնէրների մօտ յաճախող վրա-
րի թէ թւի և թէ որսլիտոթեան մասին այդ-
որոշակի զրելուց յետոյ, նա շատ կարենոր
ուղեկութիւն է տալիս կաթօ օլիկացած
երի մասին: Առևաւորչական հայե-
կելեցիների վրա խօսելուց անմիջապէս յե-
նա աւելացնում է. «Կաթօ օլիկ հայերը
լ մօտ չորս հարիւր հոգի ունեն իրանց
հական փոքր եկեղեցին (Les armé-
ns catholiques, au nombre d'environ
tre cents, ont une chapelle particu-
le):» Ականատես Շարդէնի այս պարզ վկա-
յինից երեսում է, որ 1670-ին, երբ վրաց ի-
շից միայն 4—5 աղքատ մարդ և 7—8 ել
ու հազիւ կային կապոցիների մօտ յաճախող,
ալլառակին հայ-կաթօլիկներն ունէին արդէն
ոց յատուկ մասուռը և 400 հոգու չափ մի-
ունի հաստապեսութիւն են և առմուն:

որ հասարակութիւն էր ու զազուռա:
ոցնենք այժմ Տուրքաֆորին: Պ. Խզաշիլի այս
նակի մասին գրում է. «Երեսուն տարի վեր-
1701-ին, Թիֆլիս է գալիս մի ուրիշ Քրան-
չի ձանապարհորդ, Տուրքաֆոր, որ Թիֆլիսի
կիւների թիւը 20,000 դնելով այս թուռ

Խ. Մալումնան

ԿԵՂԾԱԽՈՐ ՄՏՔԵՐ

Կովկասում նա չը գտաւ մի այլ բան, թի առաջ վայն պաշտամ մուրերը չեն հաղուած-
ացի հայերից և միմիայն հայերից։ Տե-
սու մամուլը ջրեց նրա այն բալոր զըր-
թիւնները, որոնք ըանաստեղծական զա-
ներ չեն, այլ վերաբերվում են այս
ու իրական հարցին։ Բայց պ. Վէլիկօ

և այն գելըս, որ չէ թուլ տալիս նրանն
այդ հերքումների առաջ։ Կա ծալլում
ջարուղ պաշտօնական թւանշանները,
ի վօկտոմնաները, և ապա դուրս է
դարձնեալ սկսում է իր անփաստ, ան-
արտութիւնները։

պատիս վարմելց նա և թիֆլուում պօլի-
մ բաց մնելու հարցի մէջ։ Փոխանակ
ալու, որ մեր քաղաքը ցանկանում է
ան մի նոր տաճար տեղունել իր մէջ,
ի սրբէ ցանկանալու, որ բարձրագոյն
ի թիւը բազմանայ ամեն տեղ, որ
ոյ, նա յանկարծ յարտարաբեց, որ պօլի-
մ չէ կարելի բաց անել թիֆլառում և
աւոր պատճառներից մէկն այն է, որ
զպրոցը կը լցվի հայերով։—Եթե տեղա-
անի լրագիրներ, դանց հետ և «Մշա-
քեցին» այդ վայրենի պատճառաբանու-
մ, պ. Վէլիչկօ մի մեծ յօդուածով որ
«Հայեց»-ի № 307 և 308-ի մէջ, և
«Անկերծ խօսքեր» վերնագիրը, դուրս
որ բոլոր ձարտասանութիւննը՝ նոյն ան-
փոք պաշտպանելու համար։ Բայց ինչ-
ուկ է այն մարդկանց, որոնք կւետում
ու աղօրիքների և ոչխարների հօտերի»
Վէլիչկօ այս անգամ աւելի ևս խոր-
իր անհնեթութիւնների մէջ։ Ահա ինչ-
ու պաշտպանում՝ իր միաքը. «Խրաքան-

ալիս նաև 500 հոօմէական-կաթոլիկ: տում թէ բը
ուրինքիօր այս վկրջիններին կաթօլի- նեն: Երբ ու
գարձած հայ է անուանում, բայց կա- դէպի միւս
սկածել թէ դրանք բացառապէս հայեր ունեցավի ցանկանում է, որ այդ 500
մերը բացառապէս հայեր չեն, ու դի- էն, որովհետ
էս զի Թիֆլիսի այժմեան բնիկ «Վրա- թշնամութիւն»
իկների» գոյութիւնն արդարանայ. նա
ածը հիմում է երկու պատճառների
ց նախ տեսմենք թէ ինչ է ասում
ու բնը Փօր: «Քաղաքում (Թիֆլիսում),
արծում են, 20,000 բնակիչ կայ, ո-
4,000 հայ, 3000 մահմետական, 2000
ու 500 հոօմէական-կաթօլիկ քրիստո-
ու վերջինները նորագարձ հա-
յայտնի թշնամի միւս հայե-
ռալացի կապուցինները երբեք չեն կա-
հաշտեցնել նրանց *):

ու վկայութիւնից շատ պարզ է. և ան
ով 1701-ին տեսած 500 կաթոլիկները
երդու են, որոնց տեսել էր Շարդէն
30 տարվայ միջոցում, նոյն խոր քնա-
ռապահով կարող էին այդ 400-ը ամեն
օ. եթէ ի նկատի չառնենք, որ կարող
լրօնափոխներ ել պատահել: Երկրորդ
օրի մէջ և XVIII դարի սկիզբը Թիֆլի-
սցի կաթոլիկ չը կար, ի բաց ա-
յէ այն 4—5 մարդը և 7—8 տղաները,
ում է Շարդէն, թէսէտ չէ ել հաստա-
tische letztern sind bekehrte ar-
und offensbare Feinde der andern
r. Die italienischen capuciner haben nie-
mehr versohnen Koenen". Pitton von Tour-
tise nach der Levante. Nurnberg 1777. Էջ
առնեսկան բնագերը ձեռքի առկ չունենա-
ած էնիք օգտվել այս գերմանական թարգ-
ուեց:

բ հետաքրքրմթել է այսաեղի երիտա-
կեանքով և հոգեկան աշխարհով,
վրացիները ռուսները և մասսամբ
ըլլ աւելի հումանիտարական (մար-
դիմաններին են սիրահար»։ «Երանք
մալտարանները: «Կանք ուզում են
դիումթեան և գիտումթեան և այս
վարագութում է նրանց մաքուր ե-
նու առաջ գպրոցական գիտումթեան
մելի, թէև պակաս վեհ պատու-
թեխնիական գիտումթիւնը, ալ Վէ-
զմունքով սիրելի է միայն հայե-
ն հայերը վաճառական ազգ են և
անալ այսպիսի գիտումթիւն, որ լաւ
տալիս: «Զարմանալի չէ որ հայ
թիւնը, վրացիների համեմատո-
ւառութիւն ձգտում ունի գեափ
գիտումթիւնը. դա, այսպէս ասած,
մէջ է մատօ»։

ոյ պ. Վէլիչկօի համար, ի հարկէ, ասել որ եթէ պօլտակինիկումը սում, հայերը կը լցվեն նրա մէջ առանառու սր ուրիշ ազգաթիւննեկիմած կը լինի այդ դարսցը, այլ ու որ վրացիները ռաւսները և սիրում շահաւէտ պաշտօններ, այլ տութիւնը, նրանք կը գնան հա-ը, խակ հայերը, իբրև տեինիական ոփ սիրահար, կը թափվեն Թիֆլուտիւրի:

Ելիչկո առում է թւանշանները, ուելլի բանաստեղծական պղասառ-
ւ բաց Խրաբանչկուր բարեխմոք ծնները պիտի հիմնէ փաստերի վրա
և բանաստերը թւանշաններից են, թէև արտարախօսութեան համար զբանց
«մեռած թւանշաններ», ուստի
նենք կոմիկանեան ուստիմարանա-
գ. հաղաբարձուի 1895 թվի հաշիւր:
կան զիտութիւն, ինչպէս յայտնի
ն զիմնազիանների աշակերանները,
ան զիտութիւն—բէալական գալոց-
մերը: Արդ 1895-ին կոմիկանեան
9 զիմնազիաններում սովորում
38. Վրացի 658, հայ 1126, թուրք
8 բէալական գալոցներում ուսւ
83, հայ 632, թուրք 127: Նշա-
հայերը ընդհակառակն, աւելի շատ
ափական զիտութիւնը: Նոյն երե-
սմ է և ուսումը աւարտողների
զիմնազիաններում աւագուել են.
ացի 38, հայ 56, թուրք 6: Խակ
բոցներում աւարտուել են, (հաշում
արանը աւարտողներին, այսինքն
իրաւունքը ունեն մոնել բարձրա-
ր). սուս 61, վրացի 3, հայ 28,
պ. Վելիչկոի երելլի զիւռը ձըշ-
լինէր, այս թուանշաններից մենք

Հայոց կաթոլիկութիւն ընդունած էի-
ւ այս 500 կաթոլիկ հայերն իրանց
(այսինքն լուսաւորչական) հայերը
և ամուշեամբը արդէն շատ
տալիս թէ իրօք և միայն հայեր
կրօնափախութեան սպամառով
կարող է պատահել մահաւանդ
համացեղ մարդկանց մէջ և որ
նկատել է ոչ թէ միայն թիֆլ-
թէ ամեն տեղ ուր այլակրօն հա-
յուն միասին: Խնչակէն Շարդէն,
Վրացիոր շատ լու ճանաչում են
և թէ հայերին և նրանց շատ
են միմւանցից: Եթէ այդ 400
500 (1701-ին) կաթոլիկների նոյն
վրացի լինէր իր ազգութիւնով,
կամ մէկ ճանապարհորդը կամ
ի բառով մի ակնարկութիւնով կը
իսի մի կարուր պարագայ չէր կա-
ր դիտողութիւնից վրիսել: «Նոյն
երն այդ գէպքը կը պատմէին ան-
քիր քրանսիացի ճանապարհորդնե-
ւակն, երկու քրանսիացի հեղինակ-
որուց կերպով ասում են թէ այդ
հայ էին ազգով: Վերջապէս նոյն
եղի խակ պատմում է թէ կապու-
թիկ դժգոհ էին իրանց Վրաստանի
և ունեցած առաքելութիւնից և
ութիւնից և եթէ շարունակում էին
միմիայն «Հոռմէական եկեղեցու
անելու համար էր *):»

պէտք է եղիսակացնէինք թէ, ուրեմն, ոռուսները
ամենից չատ են միրում արդիւնաւոր պաշտօն-
ներ, քանի որ նրանք են կազմում տեխնիական
ուսում ստացողների մեծամասնութիւնը։ Բայց
այսպիսի անհեթեթութիւններ պ. Վէլիչկոի լո-
գիկան կարող է ընդունել։ Մէնք, ընդհակառակնն
խիստ բաժանմունքներ չենք զնում զիտութեան
մէջ։ Տեխնիական գիտութիւն ստացածն էլ կա-
րող է ծառայել մարդկաւթեան, լինել մարդա-
սէր, անձնապոն և հալառակը, համալսարանա-
կան ուսում ստացողը կարող է լինել մարդա-
տեայց, վերին սատիհանի անհամակրելի։ Չուտ
մասնագիտական ուսում են ստացել այնպի-
սի գրողներ, լիւչպէս Սիլիսայլօվսկի (Առնային
ինստիտուտ), Կօրոլինկո (Պետրովսկայա ակադե-
միա) և Շէլգունով (Անտառային ինստիտուտ)։
Գրանց մօտ գաճաճ են այն համալսարանական-
ները, որոնք մարդասիրութիւն, եղբայրութիւն,
համերաշխութիւն գործ են ածում միայն իրեն
ոտներ որ և է բանաստեղծութիւն թիւելու հա-
մար... ստեղծական տարր, բար-
մեր ուսանողները բար-
լինէին և աւելի պէտք
նէին հասարակութեան
հարուստ ըլ լինէին, ի
սածով, կարծէին, թէ գ
րաստ բումնում են ար-
փողի կարօտութիւն
կենաքի ամենալաւ օր
հատ մտածմունքներու
մասին։ Պէտք է միան-
որ չսփաղանց չքաւոր
սանողին ոչ միայն նի-
այլ և ամաչել ստել
տիկնոջից, սամաչել ճա-
րանց վճարել այս ինչ
այդ խոստումը պարտ
անձնիքներից, մերժու-
թէաքում նչին պարտ
իրաւունք, ստորացուց-
ժամանակին ըլ վճար

Այսպէս, պ. Վելիչկօ, ձեր նոր զրադարտութիւնն էլ, որ բարձեցիք մի ամբողջ աղջի վրա, ցնդվեց իրեւ բանաստեղծական միրաժ։ Այն, ինչ որ դուք հիմք էք բռնում ապացուցանելու համար թէ հայերին չէ կարելի ուսում տալ, իր ամբողջ ծանրութեամբ ընկաւ ձեր զլիխն։ Հայերը աւելի սիրում են հումանիտարական գիտութիւնները—կարող էք տանել այդ փաստը։ Հայերը տեխնիական գիտութիւնների մէջ էլ ինչպէս և կյամիական գիտութեան մէջ ուսումներից յետոյ երկրորդ տեղն են գրաւում։ Եւ այս բոլորից յետոյ դուք վրդովիում էք, երբ ձեզ հայեատեաց են անուանում։ Ուրիշ ինչ անուն տալ ձեզ դուք այնքան կորացած էք, որ նոյն իսկ թուրքերին էլ էք համարում հումանիտարական գիտութեան սիրահար, իսկ հայերին—ոչ կարելի է աւելի հեռուն գնալ։—Ծատ սրտաշարժ են ձեր այն խօսքերը, որոնցով ուզում էք հաւատացնել թէ դուք հայերի բարին էք կամնում և ասում էք, որ դուք հայերի հաւատին վերաբերվէլ էք յարգանկով։

Վրավիսի վեհասձնութիւն...

ԴԱՐՁԵԱԼ ՄՈՍԿՎԱՅԻ ՀԱՅ ՈՒԽԱՆՈՂՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

Մամականից «ուսման վարձը չը վճարելու պատճառով արծակվելիք ուսմանողների թիւը համառում է 900-ի», հաղորդում է «Рус. В্যдомости» լրագիրը («Մշակ» № 135): Այդ 900-ի թւում կան անշուշտ և հայեր: Խրաւոնք ունի այդպիսի գէպքում անստարբեր մնալ հայ հասարակութիւնը, որ պահանջում է համալսարանաւարտներից ծառայել հասարակութեան և որ անխնայ գատապարտում է նրանց, երբ նկատում է նրանց մէջ շահասպիրական ձգումներ: Այդ պահանջը հիմնաւոր է, այդ գատապարտութիւնը արդարացը է, բայց նոյնքան հիմնաւոր է պահանջել, որ հասարակութիւնը օգնութեան համի ուսանողին, երբ նա կախւ է մզում չքաւորութեան գէմ, նոյնքան արդարացը կը լինի մեղադրել հասարակութիւնը, երբ նա անստարբեր կերպով դիտում է, թէ ինչպէս ուսմանողը, ընկճ-

վելով այդ անհաւասար կուռում, համոզվում է, որ փողը այնքան մեծ ոյժ է, որին արհամարհն անմտութիւն է:

Չը պէտք է մոռանալ, որ ուսանողները բոլորը չեն կարող հերոս լինել, չը պէտք է մոռանալ, որ նոյն խօս հերոս ուսանողը կարող է յաղթող գուրս գալ այդ կուփց, բայց ոչ անվնաս, թէ ֆիզիկական, թէ բարսյական տեսակէտից: Ճիշդ է ամել բանաստեղծը, թէ «ՏՅԱՋԻ մլատъ, ճրօնա շտեկլո, կուտի ծուլատ»՝, բայց չէ որ մի պողպատէ բնաւորութիւն շրջապատված է լինում հարիւրաւոր՝ ապակու նման փշրուն բնաւորութիւններով, չէ որ, վերջապէս, չքաւոր կեանքի անողոք հարուածները ընկնում են ոչ թէ անզգայ ապակու կամ մետաղի վրա, այլ մատաղահաս երիտասարդին, նոյն խօս պատանու գեռ կաղմակերպվող օրդանիզմի վրա, որ հիւծվում է այդ հարուածների տակ, և կենդանի հոգու վրա, որ չը դիմանալով այդ հարուածներին կամ դիմապելով նրանց՝ կորցնում է իր հաւատը դէպի իղէալականը կամ լցվում է դառն ստելութեամբ դէպի այն մարդիկ, որոնք յանցաւոր անտարբերութեամբ դիտում են այդ կուփը կամ երես դարձնում նրանից: Հետաքրքիր է, ի հարիկ, կարդալ ուսանողական յիշողութիւններ քաղցած անցրած օրերի, եօթ եղբօր կապա դարձած վերարկուների, գրաւ դրված ժամացոյնների և պարտասէր առանտիքնոցներից թագնվելու վրա դործ դրված ջանքերի ու հսարքների մասին. յիշողութիւնների մէջ կայ անշուշտ բանա- բո» կօմելիսան: Ենք: Կօմելիսան ուն- ներ և լի է էֆի խոստովանել որ մէ- անյարմար են մեր Ամենազլիսաւոր պակ- է ընկել դա գերեր որ մեր գերասաններ սովորել: Անսերելի ժամանակ՝ երբ հան- րից առաջ լսում են- քրութեան առարկան: Չը աշող և աշխայժմ միմիկան մշակված է ձևերից հեռու է պա- ռով լսու տպաւորու- թում: Է օրինրդի ար- բախութեամբ նկատ- թիւն է երեսում և կ- տիկ ապագայում ն- դուրս կը գայ բեմ՝ կոթեանը խօսելու: այս անգամ շատ ա- սամլուային յարմար- քիորդի ճաշակով չէ գամ լսու տարաւ իր Զարել: Սիր տաղան- թեան իր փոքրիկ Մացածներն էլ ին- րան: Մի խորհուրդ

անկապակածելի է, որ
ապէս աւելի բարձր կը
լան գործիչներ կը մի-
համար, եթէ այնքան
արկէ, որ Շչեդրինի ա-
ղցր խմորելէնմէրը պատ-
երում, բայց և այնքան
ունենային, որ իրանց
ը թունառորէին անընդ-
անիժեալ հացի խնդրի
մը ընդմիշտ հասկանալ,
թիւնը ստիպում է ու-
ժական զրկանքներ կրել,
որպանալ, —ամաչէլ տան-
տուողից, խոստանալ Կը-
տամանակ, չը կատարել
խնդրել անհամակրելի
սամանալ կամ հակառակ
հետ ընդունել և յիմար
խորհուրդներ, զգալ, որ
ովլ պարտքո, վաս ես

արդիոց կարծիքով ույս
անտղնիւս: Ահա չքաւոր
որի վրա ներկայից գոհ
երեսակայութիւնը վարդա-
ռացէք մի բօսէ այդ
թիւնը, երեսակայեցէք այն
ում է առաջնն կուրսի
արտաքսիլի գիտութեան
ուլինել էր այնքան վեհ
աւարտող ուսանողը, որ
ովելուց յետոյ ստիպված
ու առանց դիպլօմի: Երե-
նրանց զրութեան մէջ և
նց:

դիմում ենք Մօնկվայի
ուսանողներին, որոնք
ն գգալ իրանց պարտա-
ր ուսանողները առանց
նսպատճառ դիմեն միջ-
նանդանակութիւն անող-
պատակով սպարել հրաւի-

Տ և յարգելի բժ, Գաս-
անելով ունետը խստելի-
լով այն հասակում, երբ
դրցնում են իրանց թար-
թարմ պահպանել է այն
ուսները անուանում են
ամար մենք բառ չունենք:
Ենք, որ այդ բառը չու-
որ այդ յատկութեամբ էլ
չ, քանի ուրիշ ազգերը:

8. Եղիշասրբան

Ե ԹԱՏՐՈՆ
լոյց գերասանակամն: Ընկե-
թեամբ օրիորդներ Խթթա-
ներկայացրեց Էմիլ Օժիէի
կամ Խնչպէս կոչվում է
ուուարի մէջ՝ «Ֆուրշամ-
լանգակութիւնը թողնում
շատ արժանաւորութիւն-
ուներով: Բայց պէտք է
կան բաներ, որոնք շատ
անզին: Անցնենք խաղին:
սութիւնը, որ միշտ աշքի-
մանալն է: Զարմանալի է,
գերեբը չեն կարողանում
խալներ են անում և այն
սականները նրանց խօսք-
ուչարարի ձայնը: Հետաքր-
օր: Ախաշեանն էր: օրիոր-
կատարեց իր գերը: Նրա
անընական ու չափազանց
ում իրան, և այդ պատճա-
ռն թռղեց: Խնչ վերաբե-
ասանութեան, պէտք է ու-
ն, որ մեծ առաջադիմու-
թի է յուսապ, որ շատ մօ-
շատ մաքուր հացերէնուու-
առիթ չի տայ հասարա-
ր: Խթթարեան լաւ էր, թէ
նշան գեր ունէր և ոչ իր
նկատվում էր որ գերը օ-
Տ. Փառանձեմ այս ան-
գերը. վատ չէր և արկին
ուոր կօմիկ պ: Տէր-Դաւ-
թը շատ լաւ կատարեց
պէս ասում են, և օլա տա-
պ: Աղայեանին, որ իրան

ավանք պղերգական գերերից, ևս
լորովին չէ սիրում խօսակցութեան հասարակ-
ութ Առասարակ ներկայացումը կարելի էր ընդ-
հրատէս բաւարար համարել, և թէ պիտի վիճէր
որ կեանքին յարմար և աւելի հեշտ բայց այն-
պի պիտի ներկայացնելու համար, ինչպիսին է
րկու գերլաստանն», մեր կարծիքով, շատ
որբ և մտածած խաղ է հարկաւոր։ Խակ մեր
առեղ մնացած գերասաններից և կէնա ու կէս
բողներից շատ գետար է նուրբ և մտածած
աղ պահանջել։ Մենք խարձուրդ կը ասցինք
նպաստ թողնել Փառանսիական ընպերտուարը և
ուականանալ մեր և ոռւսայ աւելի հեշտ և
ուկանաւի պիտիներով, որոնք աւելի յարմար
թէ մեր կեանքին և թէ ներկայ ոյժերին։
սրբմանութիւնը կասարել է և Մէլիք-Ագա-
սան, սրի օպտին էլ արված է այդ ներկայա-
ւումը. սրանով պէտք է բացատրել այն հանգա-
մնքը, որ թարածնը լի էր։ Ինչպէս լսեցինք,
ուս անդամ ներկայացնելու են «Զարագուշակ
ոյլ» գրամման։

ն և մի պատկեր գրեթե: Դրամնան չարունակե-
է: Ամուսնահալուց յետոյ, հեղինակը պատ-
ահանամ է մի սուր անսարսան. Կըարան իր ա-
վին Գերբլէի սիրոյ բուռն արտայացաւթեան
ասախանում է զարծորելի զգաւանքափ: Բնա-
պարտ այնպիսի կարգի մարդկի, ինչպիսին
Վարան և Գերբլէ, ացգափափ բացամորութիւ-
յետոյ պիտի թողնեին միմեանց, բայց այդ-
չ լինում: Գերբլէ սրաշում է, որ ընդ-
կարէ իր յարաբերութիւնը կնոջ հետ, բայց
չարկում է, որ առն մի բաժնում նու ասրի,
առմ ինքը: Այսաեղ Ժօրժ Օնէ գործօնի գերէ է
իս մի թիւրիմացութեան: Այդպիսի մի զար-
ած և հասունացած աղջկանից, ինչպիսին
ան է, հնարաւոր է լինում թագինել ընտա-
հ մանմկութիւնը և օրիսրդը կարծում է, որ
ըլէի առաջարկութեան մէջ քիչ գեր չէ կա-
նել և օժիալը: Բայց հետեւալ գործողութեան
մկանում է բոլորսպին նոր դրամա. Վարան
անարկում է իր ամուսնու վրա, անսնելով
որքան աղնիւ մարդ է նա, և իմանալով որ
ո օժիան մէ ունաւութեան, և որ իրանոց ընտանիքի

սորտթեան պատճառն էլ Գերբէն է: Կարում ենք խովզը գրանով էլ պիտի վերջանար, որ որ Վլարան և Գերբէն սիրում են միաց բառն սիրով: Աւելի ցանկալի վախճանն աղջ էր վիճել: Բայց ժօրժ Օնչ բացատրումը ձգձում է և վերջն էլ փորձանք է ստեղծ: Չը նայելով բարոր պատահածին, Գերբէն ուսմ զը Բէլսի ընտանիքները շաբանամիւմ են որ մօտ հիւր գնալ: Այցելութիւնների ժամանակ դարձած դը Ելչնի կինք սկսում է աշխատել աւել Գերբէն: ծագում է խանգամառն թիւն բրայի մէջ: նա վիրաւում է դքսունուն: քը մենամարտութեան է հրաւիրում Գերբէն: և վերջինս, չը նայելավ որ Վլարան անունը է նրա կինը, ընդունում է հրաւէրը: շը մէնամարտութիւնը: Կլարան գալու կերտով գալիս է մենամարտութեան տեղը: Ժշգ այն վայրիկեանին, երբ մենամարտութիւնը են բոնում, և պարզում են ատրճանակը, ընկնում է նրանց մէջը և այն գնդառը սիրանում է մենամարտութիւնը: Կլարան գալու կերտով գալիս է մենամարտութեան տեղը: Եթէ ապանութիւն: Եթէ ժօրժ Օնչ մի ըր քիչ «արինուուշ» վիճէր (Նրա արինուըշ-թեան մասին գիտենք և նրա միւս պիէսայից՝ «Զօքանչ»-ից) սպանութեան կարիք բոլորովվն վիճի: դա անհօտասափելի հետեանք չէ նախաց հանգամանքների:—Մի տան յարկի տակ լրելով Կլարա հեշտութեամբ կարող էր հասցնել Գերբէն, որ սիրանարիկ է նրա վրա, ամեն բան խաղաղ կերպով կը վերջանար. բայց նը նրանուումն է, որ Օնչ ամեն կողմից ազնիւ բրելին շատ յամառ մարդ է դուրս բերում: ինչպէս ընթերցազը տեմնում է, այսուղ կը ըլլի է «Զայլամի և կոռունկի» հետաքրքիր սիրարական վեպը: Եւ այդ տեսակի արհեստական մի կ չէ իջնում բնմերից, կերասամները ջանք և անդ են թափում և հասարակութիւնը միայն զծ հոգեկան վայրիկեաններ է վայելում: Գերասանների խաղը ընդհարապէս գոհացուցիչ է: Տիկին Ալբանոյշ (Վլարա) մի քանի վայրաններ իր խաղը կլասիկական նրբութեան սոցքեց: Անաջող էր այս անդառ պ. Արելեան քը զը Ելչնի գերում: Մենք այդ աւելի բացատրում ենք նրանով, որ զերասանի ընդունակունները երեխ չին տանում այն կերծ հոգեկան ութիւնը, որ նա պիտի ներկայացնէր: Խակ պիտի առաջանանքին (բարօն զը Պրօֆօն) ինչպէս երեւում որոշել է բոլոր գերերը միակերպ խաղաղ—Փառայացառութիւններով, թէկուզ ներկայացլաւ վիճի և գիտնական բարօնի: Այս անգամ

ՆԱՄԱԿ ՏԱԳԱՆՐՈԳԻՑ
Նոյեմբերի 2-ին
Մեր եկեղեցու կառուցման չարաբաստիկ հար-
ահա 20—25 տարի է, որ յարուցվել է, բայց
նշեք այժմ իր լուծման էկտին դեռ չ հասել;
ի այդպիսի հարց, ինչպիսին է եկեղեցի ունենա-
ծագանրօպի հայ հասարակութիւնը, մեր կար-
գրով, վաղուց լուծած ափախ լինէր և կառու-
ած եկեղեցին, քանի որ տեղական հայերը ա-
նս կողմից մի ապահոված հասարակութիւն են
պղմում և առանց ծանրութեան կարող են ու-
նալ թէ իրանց սեփական եկեղեցին և թէ սե-
պական քահանայ: Վերջին տարիներս, չնորհիւ
ի քանի ձեռնարկող և ազդեցիկ պարուների,
եղեցու հարցը աւելի առաջ գնաց. համեմա-
աբար կարճ ժամանակամիջոցում կարողացան
առաւորապէս 6—7 հազար բուրփ վտղ ժողովել:
իւս կողմից էլ ամենակարևորը՝ տեղի հարցը, շատ
արեւաջող լուծվեց: Այսուեղի ամենախոշոր գրա-

